

Historien bak noen gamle gravsteiner.

I forrige nr. av VEGEN omtales det 5 gamle gravsteiner som står støttet inntil veggene ved Kvikne kirke. Her skal en komme nærmere inn på 2 av disse, **Enkefru Helene Margrete Lorentsen** og **Jomfru Marte Grøntvedt**.

Noen eiendommer/garder hadde en egen posisjon i bygdene, og fikk etter hvert en særegen historie.

I Kvikne er både Vollan og Grøntvedt slike gardar, de var naboer, men lå på hver sin side av Orkla. Historien til Vollan, fra først på 1600-tallet, er omskrevet og vel kjent.

Grøntvedts historie er det vanskeligere å finne nøyaktige opplysninger om i samme periode, kanskje fordi eierforholdene har skifta mye. Noen steder er det oppgitt hvem som er eier, andre steder hvem som er bruker.

Grøntvedteiendommen.

«Gardtunet» på Grøntvedt lå omlag der bautasten over eidsvollmannen R. Floor var reist. Det er nevnt at det var 20 bosteder omkring på gardstunet.

Det som vel er kjent er at *Madame Wilders*, som drev stort i kjøp og salg av landeiendommer, kjøpte Grøntvedt av Kongen i 1692, men solgte den igjen før 1700 til Kvikne Kopperverk. (Hun var fødd i Helsingør i mars 1646, og døde i 1708, gift med Fredrik Werdelmann, fødd i København i 1635 og død i 1687. De hadde ikke barn sammen).

Innenfor Grøntvedtområdet rydda gruvfolk buplasser og jordstykker. Mye av det som omtales som «Plassen», er for en stor del arealer som har vært Grøntvedts eiendom.

Under storfloa i 1789 gikk det som kjent hardt utover Kvikne Kopperverk. I 1793 ble kopperverket, og det som verket fortsatt eide av Grøntvedteiendommen, solgt til etatsråd Hans Knutsen. Han solgte en del plasser til sjøleierbruk, og de siste plassene solgte han samlet i 1829 til landhandler P. Tangen på Tynset. Også de ble senere sjøleierbruk.

På slutten av 1690-tallet eides Grøntvedt som nevnt av verket, og mange av funksjonærene bodde nok her. På den tida var Grøntvedt Kviknes største eiendom.

«Nettverk».

En skal her vise noe av det «nettverk» og sammenkoblinger ved giftermål som eksisterte på denne tida, kanskje særlig innenfor prestestanden. En kan nok anta at det var viktig å knytte seg til innflytelsesrike familier, de s.k. «kondisjonerte» Lars Grøntvedt og hans familie er et godt eksempel på dette.

Lars Helgesen Grøntvedt.

Han var født i Helgesgarden i 1747, og såvidt en har funnet ut hadde han to søsken.

1. *Malene*, fødd i 1735 og død 1796.
2. *Ole*, fødd i 1740 og død 17. juni 1823. (Glasmester i Trondheim).

Som det står i Kvikneboka, bd. 2, side 141, var Lars «ein evnerik ungdom og flink i skriving og rekning, var sers framtøk og hadde eit godt lag til å hevde seg mellom dei kondisjonerte». Han ble derfor i ung alder tilsatt som proviant-skriver ved Kvikne Kopperverk. (Proviantskriveren var ansvarlig for mat- og vareutlevering til de som arbeidet ved verket). Hvorfor han tok navnet Lars Grøntvedt er uvist, men han bodde nok her en tid, slik som mange andre funksjonærer ved verket. Grøntvedt-navnet hadde nok også en bedre status enn Helgesen.

Lars ble gift i 1777 med *Anne Margrethe Meldal* fra Oppdal, som var fødd i 1753. Hennes far var *Kaptein Reinholt Friderich Steensøn Meldal*, fødd 24. juni 1705, og hennes mor *Mette Sophie Marstrand*, fødd på Innset i 1717, og død 11. mai 1766.

De eide en tid garden Rolfsjord i Oppdal. I Kvikneboka står det at *Anne Margrete* var datter av presten i Oppdal, men det må være hennes farfar som var prest i Oppdal.

Lars Helgesen Grøntvedt overtok Helgesgarden etter sin far, men solgte den snart videre til *Knut Knutsen Negard*, og kjøpte i stedet Orkeng i 1795 (Stor-Negarden).

Lars døde i 1802, og ble begravet 18. januar 1802, han var da 55 år gammel.

Barn.

Det er oppgitt at *Lars* og *Anne Margrete* hadde 8 barn. 3 av døtrene ble gift med prester som i noen tid hadde sitt virke i Kvikne.

1. *Reinhold Fredrik Grøntvedt*, født 3. april 1778 og død 6. april 1795, 17 år gammel.
2. *Anne Margrete Grøntvedt*, født 1781 og død 1. juni 1840. Hun ble gift med sogneprest *Morten Andreas Leigh*, fødd i Ringsaker i 1753 og død i 1820. Han kom til Kvikne i 1791 som vikar for sogneprest Brown, og ble i 1792 utnevnt til sogneprest i Kvikne. I Kvikneboka står det at han var gift to ganger, men han må ha vært gift 3 gange.

a. *Margrete Engelke Rynning*, fødd i 1769 og død i 1797, ca 29 år gammel.

b. *Petronelle Mørk*, fødd i 1764 og død i 1801, 37 år gammel.

Den 10 juli 1801 ble *Morten Andreas Leigh* utnevnt til sogneprest i Ål i Hallingdal

c. Hans tredje kone blir da *Anne Margrete Grøntvedt*. Når de giftet seg har en ikke funnet, men de hadde en datter, *Lucie Randoline Frederiche*. (oppkalt etter *Anne Margretes* bror, som døde i 1795). Dette barnet ble født og døde i 1809. Sogneprest Leigh døde 1819/20.

Anne Margrete bodde på enkesetet Ulshagen i Ål til 1824. Hun flyttet da til sin stedatter, som var gift med presten i Land, og døde der i 1840, 59 år gammel.

3. *Mette Sophie Grøntvedt*, født 17. august 1783 og døpt 6 september samme år. En har funnet ut at hun døde på Negården 24 mars 1848, 65 år gammel.

4. *Elen Marie Grøntvedt*, født 17. september 1786 og død i 1807. Hun ble gift med sogneprest Strøm Grøtting, fødd i 1767, som etterfulgte presten Leigh i Kvikne fra 1801. Ellen Marie døde bare 21 år gammel. De hadde to barn , fødte i 1805 og 1807.

Strøm Grøtting fikk fratre som sogneprest i Kvikne i 1811. Han fortsatte som hjelpeprest i Åmot, som sogneprest i Nittedal og i Hakadal, og etterfulgte så sin svoger Morten Andreas Leigh som sogneprest i Ål i 1820. Strøm Grøtting døde i 1838.

5. *Martha Helene Grøntvedt*, født 23. desember 1787 og døpt 6. februar 1788. Hun døde 9. juli 1789, vel 1 1/2 år gammel.

6. *Helene Margrete Grøntvedt*, født 22 mars 1789 og døpt 19. april 1789. Hun ble gift 20. august 1817 med sogneprest *Peder Michael Lorenzen*. Han kom til Kvikne i 1811 som vikar for Strøm Grøtting, da denne som før nevnt fikk fratre. Lorenzen ble utnevnt til sogneprest i Kvikne i 1815, men den 23. februar i 1817 ble han sogneprest i Tolga og flyttet dit. Han døde i 1821, og presteenka Helene Margrethe flyttet da tilbake til sin mor på Orkeng i Kvikne. **Den ene av de to omtalte gravsteiner er reist over henne, «Enkefru Helene Margrete Lorentsen»**

7. *Marte Malene*, født 8. januar 1792. Hun er nok oppkalt etter sin søster, som døde 1 1/2 år gammel i 1789. Hun forble ugift, og gikk under navnet jomfru Grøntvedt. Hun døde på Orkeng i 1876. **Den andre stenen er hennes, «Jomfru Marte Grøntvedt».**

8. *Richard Nicolai Schielderup Grøntvedt*, født 20. april 1794. (Schielderup navnet fikk han nok etter sin fadder Christoffer Schøller Schielderup på Vollan). Richard Nicolai ble sorenskriver i Vest-Finnmark, og døde i Hammerfest 1836. Han var gift med Anne Marie Stabel, født 28. juli 1796.

Enka etter Lars Grøntvedt drev Orkeng på dyktig vis til 1823. Hun var da 70 år gammel. Dattera Helene Margrete (presteenka) tok da over Orkeng, og drev nok, i likhet med sin mor, garden på en god måte. Den ugifte søstera Marta Malene (jomfrua) var også sterkt delaktig i drifta. Det ble en sers lang periode disse damene eide og drev Orkeng, helt til Helene Margrete døde i 1872. Den andre søstera, Mette Sophie, som døde på Orkeng i 1848, er ikke mer omtalt.

Orkeng ble i 1872 solgt til Even Olsen, på Storeng Mellom. Fire ledd senere er det fortsatt en grein av denne slekta (Leif Olav Nergård m. Familie), som eier og bebor Orkeng (Store Negård).|

Etterord.

Som nevnt ble tre av døtrene gift med prester som i noen tid hadde sitt virke i Kvikne. I hvilken grad foreldrene var «pådrivere» til disse ekteskapene skal være usagt, men Lars Grøntvedt, som kom fra enkle kår og er omtalt som litt av en askeladd, og ikke minst hans kone, fra en kondisjonert familie i Oppdal, kan ha påvirket døtrene i valg av ektemake. Det er påfallende stor aldersforskjell mellom prestene og deres ektefeller i to av tilfellene. Presten Leigh var 28 år eldre enn Anne Margrete og Presten Strøm Grøtting var 19 år eldre enn Elen Marie, mens det «bare» var 9 år mellom presten Lorentzen og Helene Margrete.

Kilder: Kvikne Bygdebok og gamle kirkebøker.

Arne Bekken.